Eduskunnan Tasa-arvo ja työelämä valiokunnalle

TyV@eduskunta.fi

E 58/2023 vp: Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi

Suomen Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta esittää kirjallinen lausunto ja esittää lausuntonaan valtioneuvoston selvityksestä seuraavaa:

Kuntaliitto toteaa, että Euroopan unioni on muuttanut alue- ja paikallishallinnon toimintaympäristöä kaikissa jäsenmaissa. Huomattava osa EU:n lainsäädännöstä ja ohjelmista toimeenpannaan alue- ja paikallistasolla. EU-lainsäädännön vaikutus kuntiin on erityisen suuri Suomen kaltaisissa maissa, joissa kunnat ovat perinteisesti olleet itsehallinnollisesti vahvoja. Kuntaliiton teettämän tuoreen selvityksen mukaan EU vaikuttaa joko suoraan tai välillisesti **lähes puoleen** kuntien tehtävistä tai päätöksistä (www.kuntaliitto.fi/euvaalit)

Kunnat eivät ole pelkästään toimeenpanijan roolissa, vaan ne toimivat myös aktiivisina vaikuttajina tuoden konkreettista tietoa säädösvalmisteluun. Kuntien ja maakuntien edustajat toimivat mm. jäseninä Euroopan alueiden komiteassa, joka on alue- ja paikallishallinnon suora vaikutuskanava EU:n päätöksentekoon. Nykyisen hallitusohjelman kirjaus vuosittaisista EU painopisteistä antaa hyvän mahdollisuuden sidosryhmien osallistamiselle EU-edunvalvontatyöhön.

Selvityksen lähtökohta on oikea nostaessaan Euroopan unionin Suomen tärkeimmäksi poliittiseksi ja taloudelliseksi viitekehykseksi ja arvoyhteisöksi. Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta ja kaikkien jäsenmaiden on niihin sitouduttava.

Strateginen kilpailukyky

Suomi pienenä jäsenmaana joutuu huomioimaan erilaisia asioita kuin suuremmat jäsenmaat. Tehokkaat sisämarkkinat ja tehokas valtiontuki- ja kilpailupolitiikka takaavat myös pienen maan menestymisen mahdollisuuksia.

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Viime vuosien eriarvoistavasta valtiontukisäädösten joustoista tulisi irtaantua tai mahdollisesti olisi kehitettävä muita tukimalleja. Menestyvä EU takaa myös **paikallistason elinvoiman** ja kilpailuun investoinneista on pystyttävä vastaamaan osaamisella.

Kuntaliitto toteaa, että selvityksessä on oikein nostettu tavoitteeksi **parempi ja vähäisempi** EU-sääntely. **Toissijaisuusperiaate** on koko EU:n tulevaisuuden kannalta tärkeä yhtenäisyyden luoja. Päätökset on tehtävä lähellä ihmistä, jotta ne ovat hyväksyttäviä. Myös täytäntöönpanon joustavuuden, **jäsenmaiden erilaisuuden** niin olosuhteiltaan kuin kehitystasoiltaa, huomioiminen on tärkeää hyväksyttävyyden kannalta. Erilaisista vaikutusarvioista puhuttaessa olisi jo säädösvaiheessa huomioitava kuntavaikutukset. Säädösten toimeenpano paikallistasolla aiheuttaa väkisinkin **hallinnollista taakkaa ja kustannuksia**, joita on pyrittävä vähentämään.

EU:n strateginen kilpailukyky edellyttää erilaisten riippuvuuksien karsimista. Toisaalta se edellyttää **osaavan työvoiman** saatavuuden parantamista ja **työperäisen maahanmuuton** tukemisella voidaan vahvistaa kilpailukykyä. Kuntien elinvoiman kannalta on tärkeää, että löydetään ratkaisuja pahenevaan kohtaanto-ongelmaan. Löytyykö apua esimerkiksi työperäisestä maahanmuutosta, riippuu myös paljon **kuntien kotouttamistehtävästä**. Onnistunut kotouttaminen edistää sisäistä turvallisuutta ja estää esimerkiksi ääriajattelun voimistumista.

Koheesiopolitiikan tavoitteita toteuttavien rakennerahastojen rahoitus on kunnille tärkeä väline myös tulevalla ohjelmakaudella, kuten Euroopan sosiaalirahaston tarjoama **tuki työllisyyden ja osallisuuden edistämiselle**.

Talous ja rahoitus

Euroopan tulevaisuuden kannalta on tärkeää saavuttaa taloudellinen tasapaino, jotta menestys globaaleilla markkinoilla on mahdollista. EU:n budjetin säilyttäminen kohtuullisena on hyvä tavoite, mutta mahdollisten uusien mm. turvallisuuteen liittyvien uudistusten kustannukset vaikuttavat nettomaksuosuuteen. Suomen muuttunut geopoliittinen asema huomioiden on yhteiseen turvallisuuteen panostaminen tärkeää.

Kuntaliiton mielestä on kannatettavaa, että tavoitellaan seuraavan rahoituskauden varoja kohdennettavaksi entistä enemmän tutkimukseen, innovaatioihin ja osaamista sekä digitalisaatiota ja puhdasta siirtymää edistäviin toimiin. Ajatus, että tavoitteena tulee olla strategisen kilpailukyvyn ja osaamisen edistäminen **julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyöllä** on kannatettava. Alueiden ja kuntien toimijoiden osaamista on hyödynnettävä.

Puhdas ja digitaalinen siirtymä

EU:n Ilmastotavoitteiden tukeminen ja ilmastoneutraaliuden saavuttaminen asetetussa aikataulussa on Kuntaliiton näkemyksen mukaan oikein. Puhtaan (vihreän) ja digitaalisen siirtymän toimenpiteiden toimeenpano on pitkälti paikallisella tasolla. Esimerkiksi energiaan liittyvät tavoitteet toteutetaan pääosin kuntatasolla. Siirtymien toteuttamisessa on huomioitava taloudellinen kestävyys ja kilpailukyky. Puhdas siirtymä tuo myös **mahdollisuuksia paikalliselle tasolle investointien** muodossa. Uuteen teknologiaan panostaminen on paikallistason elinvoiman kannalta tärkeää.

Myös Kuntaliitto tunnistaa kaupunkien toimintaympäristön kasvavan roolin innovaatioiden, osaamisen ja puhtaan siirtymän edistämisessä, mutta myös muunlaisilla kunnilla on oma roolinsa kehityksessä. Kunnat ja kaupungit ovat aktiivisia toimijoita, eivät pelkästään toimeenpanijoita.

Kriittiseen digitaaliseen infrastruktuuriin kohdistuvat riskit on hallittava ja myös näiden riskienhallintatoimien tärkeänä osana on paikallinen taso ja sen osaaminen. **Verkkoyhteyksien merkitys** on tärkeä niin digipalveluiden kuin myös huoltovarmuuden ja varautumisen kannalta.

Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa

Koko Suomen ja EU:n kannalta on tärkeää tavoitella unionille mahdollisimman vahvaa geopoliittisen toimijan roolia. EU:n yhtenäisyys takaa maailmanlaajuisen vaikutusvallan. EU:n kriisinkestävyyden vahvistaminen on osa EU:n strategista autonomiaa.

EU:n puolustusyhteistyön syventämisen jatkaminen on Suomelle tärkeää huolimatta tuoreesta Nato-jäsenyydestä. Selvityksessä nostetaan esille, että unioniin luotaisiin puolustustarvikkeiden yhteismarkkinat. Mikäli saisimme kilpailukykyistä, puolustuksen teollista ja teknologista perustaa myös Suomeen, saisimme lisää **työllistymismahdollisuuksia ja elinvoimaa myös paikalliselle tasolle**.

Sisäisen turvallisuuden osalta, jo edellä on viitattu, kuntien rooliin maahanmuuttajien kotouttamisessa onnistuneen integraation mahdollistamiseksi. Tällä on suuri merkitys myös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Sisäistä turvallisuutta vahvistavat onnistunut varautuminen ja huoltovarmuuden edelleen kehittäminen.

Muuttoliikkeen hallinta

Selvityksessä korostetaan EU:n muuttoliikekysymyksissä kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa toimia edistetään niin EU:n sisällä kuin suhteessa kolmansiin maihin. Kuntaliitto kannattaa toimia muuttoliikepaineiden hillitsemiseksi ja ihmissalakuljetusten ehkäisemiseksi. Vieraan valtion toimet hallitsemattoman maahantulon mahdollistamiseksi on myös paikalliselle tasolle kuormittavaa.

Ongelman helpottamiseksi ajateltu EU-tason aloite mm. turvallisten kolmansien maiden määrittämiseksi sekä turvapaikkaprosesseissa että palautuksissa on kannatettava.

Laillisten maahantuloväylien kehittäminen on tärkeää. Osaava työvoima vahvistaa alueiden ja kuntien elinvoimaa ja myös kunnat ovat varautuneet kilpailuun osaavasta työvoimasta. Osassa jäsenmaita julkisen sektorin työvoimatarpeet erityisesti sosiaalihuollossa ja terveydenhoitoalalla ovat mittavia.

EU:n laajentuminen

Kuntaliitto yhtyy selvityksessä esitettyyn näkemykseen perusteluineen, että EU:n laajentuminen vahvistaa Euroopan unionia ja vakauttaa Euroopan turvallisuutta. Unionin tukea hakijamaille lähentymisen vauhdittamiseksi ja jäsenyyskriteerien täyttämiseksi on jatkettava. Jo liittymisprosessin aikana on varauduttava lisääntyviin kuluihin. Samalla on kartoitettava tarkasti laajentumisen vaikutukset EU:n eri politiikanaloille. Erityisesti EU-rahoituksen rooli ja painotukset tulisivat laajentumisen myötä muuttumaan, ja tämä toisi vaikutuksia myös Suomen alue- ja paikallistasolle. Maatalous- ja koheesiopolitiikan muutokset ovat vaikeasti arvioitavia, mutta väistämättömiä.

Laajentumisen tuomat mahdollisuudet kuitenkin todennäköisesti tasapainottaisivat menetyksiä, jos niitä osataan hyödyntää. Selvityksen nosto esimerkiksi **sisämarkkinoiden kasvamisesta ja uusien kasvumahdollisuuksien lisääntymisestä toisi myös oikein hyödynnettynä paikalliselle tasolle lisää elinvoimaa.**

Lopuksi

Koska iso osa EU:n päätöksistä toimeenpannaan paikallisella tasolla, on tärkeää saada alue- ja kuntatason näkemykset varhaisessa vaiheessa mukaan EU-vaikuttamisprosessiin. EU-vaikuttamisen kehittämisessä on nyt lähdetty liikkeelle HO:n kirjauksen mukaisesti ja Kuntaliitto arvostaa tätä.

EU-säädösten valmistelussa on otettava huomioon niiden vaikutusten arviointi entistä paremmin ja on oikeasti tavoiteltava parempaa sääntelyä.

Valtioneuvoston selvitys on varsin kattava ja siinä tulevat Suomen avaintavoitteet esille. **Kuitenkin Kuntaliitto toivoisi paikallistason parempaa huomioimista, koska paikallistasolla on iso rooli EU-asioissa ja paikallistaso kansalaisineen muodostaa perustan koko EU:lle.**

Nykyisen komission aikana on havaittavissa EU:n toimivallan laajenemista. Tämä ei ole toivottava suunta, koska päätöksenteko ajautuu yhä kauemmaksi kansalaisista. Seuraavalla EU-kaudella on keskityttävä saavuttamaan ennen kaikkea EU:n vahva, globaali rooli. Vahva EU mahdollistaa jäsenvaltioiden, alueiden ja kuntien hyvinvoinnin ja elinvoimaisuuden.

Hyvin toimiva EU ansaitsee kansalaisten luottamuksen.

SUOMEN KUNTALIITTO

Ulla Karvo
EU-asioiden päällikkö

Ilari Havukainen
Johtaja

Jakelu kirjaamo@kuntaliitto.fi

Tiedoksi